



Kyrkostyrelsens cirkulär nr 4/2023

1.2.2023

Lag om skydd för rapporterade personer (s.k. visselblåsarlagen)

Lagen om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av Europeiska unionens lagstiftning och den nationella lagstiftningen ([1171/2022](#)), nedan lagen om skydd för rapporterade personer, trädde i kraft 1.1.2023. Genom lagen genomförs nationellt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1937 (visselblåsar direktivet eller whistleblower-direktivet). Lagen hittas med författningsnumret på webbplatsen finlex.fi.

Genom lagen om skydd för rapporterade personer effektiviseras tillsynen över verkställigheten EU-rätten och den nationella lagstiftningen genom bestämmelser om skyddet för de personer som rapporterar om sådana överträdelser som omfattas av tillämpningsområdet för lagen. Enligt lagen kan man rapportera bland annat om sådana gärningar eller försummelser som är straffbara, kan leda till en administrativ påföljd av straffkaraktär eller som annars äventyrar uppnåendet av de mål av allmänt intresse som eftersträvas med lagstiftningen. Rapport enligt lagen om skydd för rapporterade personer kan dessutom göras om överträdelser endast inom de områden av lagstiftningen som särskilt anges i lagen, t.ex. offentlig upphandling, finansiella tjänster, produktsäkerhet och produktöverensstämmelse, transportsäkerhet, miljöskydd, konsumentskydd, livsmedelssäkerhet, skydd av privatlivet och personuppgifter samt säkerhet i nätverks- och informationssystem.

Intern rapporteringskanal

Skyldigheten att inrätta en intern rapporteringskanal gäller inte alla församlingar eller kyrkliga samfälligheter. Enligt 10 § i lagen är församlingar och kyrkliga samfälligheter

samt andra kyrkliga myndigheter som regelbundet har minst 50 personer som står i ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande till dem skyldiga att inrätta en intern rapporteringskanal. Den interna rapporteringskanalen ska tas i bruk inom tre månader från lagens ikraftträdande, dvs. senast **1.4.2023**.

I en kyrklig samfällighet gäller persongränsen för skyldigheten att inrätta en intern rapporteringskanal separat för den kyrkliga samfälligheten och varje församling som hör till den. Om den kyrkliga samfälligheten alltså regelbundet har 50 personer som står i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande, ska den inrätta en intern rapporteringskanal. Det samma gäller de församlingar som hör till samfälligheten och i vilka nämnda villkor uppfylls. Däremot är det inte nödvändigt att inrätta en intern rapporteringskanal i en församling där antalet anställda är mindre. Vid införandet av rapporteringskanaler och -förfaranden finns det skäl att tillämpa samarbetsförfarande enligt kyrkans samarbetsavtal.

En församling, kyrklig samfällighet eller annan kyrklig myndighet kan själv bestämma hurdan rapporteringskanal den tar i bruk. Det ska vara möjligt att rapportera skriftligen eller muntligen. Således kan rapporter tas emot per post, via en webbplats eller per telefon. Det är också möjligt att använda en traditionell responslåda till vilken man kan lämna skriftliga rapporter. Ifall också andra än de som står i arbetsavtals- och tjänsteförhållande och som avses i 5 § 1 mom. lagen om skydd för rapporterande personer ges möjlighet att rapportera, kan detta ordnas t.ex. via församlingens eller den kyrkliga samfällighetens webbplats.

Om muntlig rapportering är möjlig, ska den kunna göras per telefon eller via något annat system för röstmeddelanden och på begäran av den rapporterande personen vid ett fysiskt möte som ordnas inom skälig tid.

Den interna rapporteringskanalen ska vara säker. Identiteten för den som rapporterar och tredje parter som eventuellt nämns i rapporten ska hemlighållas och man ska se till att inga andra än utsedda personer kommer åt uppgifterna. Enligt dataombudsmannens beslut ska det göras en konsekvensbedömning av rapporteringskanalen i enlighet med dataskyddsförordningen. I konsekvensbedömningen beskrivs behandlingen av personuppgifter, bedöms behovet av och proportionaliteten i behandlingen och de risker som behandlingen av personuppgifter medför samt de åtgärder som behövs för att

hantera riskerna. Konsekvensbedömningen hjälper den personuppgiftsansvarige att iaktta, dokumentera och påvisa kraven i dataskyddslagstiftningen.

Församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna kan ha gemensamma rapporteringskanaler. Församlingen eller den kyrkliga samfälligheten kan också lägga ut rapporteringskanalen på en utomstående tjänsteproducent. Också då ansvarar församlingen eller den kyrkliga samfälligheten för att de skyldigheter som anges i lagen om skydd för rapporterade personer fullgörs. Om rapporteringskanalen läggs ut på en utomstående tjänsteproducent ska upphandlingen i regel konkurrensutsättas. Om upphandlingens värde understiger det nationella tröskelvärdet ska eventuella anvisningar om småskalig upphandling följas. I samband med upphandlingen är det skäl att fästa uppmärksamhet vid bland annat behandlingen av personuppgifter, datasäkerheten och sekretessplikten. Till exempel behandlingen av personuppgifter ska avtalas skriftligen med beaktande av artikel 28 i den allmänna dataskyddsförordningen.

Också sådana församlingar eller kyrkliga samfälligheter som lagen inte förpliktar kan inrätta en intern rapporteringskanal för rapportering av överträdelser som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om skydd för rapporterade personer. Därmed kan en församling eller kyrklig samfällighet eller ett domkapitel som regelbundet har mindre än 50 anställda i arbetsavtals- och tjänsteförhållande inrätta en intern rapporteringskanal. På en sådan frivillig intern rapporteringskanal, intern rapportering och skydd av den som rapporterar tillämpas bestämmelserna i lagen om skydd för rapporterade personer.

Rapporteringsmöjlighet och skydd för den som rapporterar

När en intern rapporteringskanal tas i bruk ska organisationen ge personer som är anställda i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande möjlighet att rapportera lagstridiga överträdelser. Organisationen kan också tillåta andra personer att rapportera via en intern rapporteringskanal. Församlingen eller den kyrkliga samfälligheten kan alltså själv överväga om den ger andra personer än de som är anställda arbetsavtals- och tjänsteförhållanden möjlighet att rapportera. Andra personer är sådana som nämns i 5 § i lagen om skydd för rapporterade personer, såsom de som sökt en befattning eller tjänst, tidigare arbetstagare och tjänsteinnehavare, praktikanter, frivilligarbetare och självständiga yrkesutövare, t.ex. församlingens eller den kyrkliga samfällighetens externa tjänsteproducenter.

Församlingen eller den kyrkliga samfälligheten kan om den så önskar också besluta ta emot även anonyma rapporter. Det föreligger ingen skyldighet att göra det, utan möjligheten till anonyma rapporter bör övervägas organisationsvis.

En förutsättning för skyddet för den rapporterade personen är att rapporteringen i första hand görs via organisationens interna rapporteringskanal och att den som rapporterar vid tidpunkten för rapporten har grundad anledning att tro att informationen om en överträdelse är korrekt samt att informationen i fråga omfattas av lagens tillämpningsområde.

Den rapporterade personens arbetsgivare eller någon annan organisation får inte rikta repressalier mot den rapporterade personen eller någon annan i 5 § avsedd person på grund av rapportering om eller offentliggörande av information om överträdelser. Även ett förfarande som syftar till att förhindra rapportering eller offentliggörande av information om överträdelser är förbjudet. Förbjudna repressalier som arbetsgivaren eller dennes företrädare vidtar är att anställningsvillkoren för en person som står i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande försämras, anställningsförhållandet avslutas, personen permitteras eller på något annat sätt behandlas ofördelaktigt eller utsätts för andra negativa följder. Också ett avtal som minskar de rättigheter och rättsmedel som tillkommer den rapporterade personen eller föremålet för en rapport är ogiltigt enligt lagen om skydd för rapporterade personer. Detta innebär t.ex. att arbetsgivaren inte genom avtal eller lojalitetsklausuler kan begränsa arbetstagarens rätt att göra en rapport i en intern rapporteringskanal på arbetsplatsen.

Bestämmelserna om skydd tillämpas också på andra i 5 § nämnda personer, såsom personer som bistår den rapporterade personen i rapporteringsförfarandet och som med anledning av sitt arbete har en sådan position att de på grund av rapporten kan bli utsatta för repressalier.

Handläggningen av rapporter

En församling eller kyrklig samfällighet som inrättat en intern rapporteringskanal ska på ett så tydligt sätt som möjligt informera om rapportering till den interna rapporteringskanalen samt till justiekanslersämbetets centraliserade rapporteringskanal, förfarandena för rapportering och om förutsättningarna för skydd för

den rapporterande personen. Uppgifterna ska också vara lättillgängliga för den som rapporterar.

Församlingen eller den kyrkliga samfälligheten eller, om rapporteringskanalen har lagts ut, tjänsteproducenten ska utse en eller flera personer som ansvarar för handläggningen av rapporter och som ska kunna sköta sitt uppdrag opartiskt och oberoende. Dessutom kan man utse sådana sakkunniga som behövs för att utreda en rapports riktighet. Församlingen eller den kyrkliga samfälligheten ska överväga vilka personer som utses. Till exempel om församlingen eller den kyrkliga samfälligheten har en intern revisor, kan han eller hon utses till att ansvara för handläggningen av rapporter. Endast utsedda personer får handlägga rapporterna.

Den rapporterande personen ska få en bekräftelse på mottagandet inom sju dagar från mottagandet av rapporten. När det gäller anonyma rapporter behöver det inte sändas någon bekräftelse av mottagandet.

Alla mottagna rapporteringar om överträdelser ska registreras. Om rapporteringen sker vid ett fysiskt möte ska det upprättas ett protokoll från mötet. Den rapporterande personen ska ges tillfälle att kontrollera och godkänna protokollet. En muntlig rapport får spelas in endast med samtycke av den rapporterande personen.

Den som ansvarar för handläggningen av en rapport ska vidta behövliga åtgärder för att utreda rapportens riktighet och för att vid behov ingripa vid en överträdelse. Den som ansvarar för handläggningen av en rapport ska inom tre månader efter att en bekräftelse av mottagandet av rapporten har sänts informera den rapporterande personen om vilka åtgärder som vidtas på basis av rapporten. När det gäller anonyma rapporter behöver återkoppling inte ges.

Uppgifterna om den rapporterande personen och föremålet för rapporten är sekretessbelagda uppgifter. Uppgifterna om den rapporterande personen eller andra personer som nämns i rapporten kan under vissa förutsättningar lämnas till en person som har utsetts att utreda rapportens riktighet. Personuppgifter som inte har betydelse med tanke på handläggningen av rapporten ska raderas utan ogrundat dröjsmål. Handläggningen av personuppgifter i rapporter ska dessutom ske i enlighet med bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen och dataskyddslagen.

Information som kommit in via rapporteringskanalerna ska raderas fem år efter att rapporten kom in, om det inte är nödvändigt att bevara informationen för att rättigheter eller skyldigheter enligt lagen om skydd för rapporterade personer eller någon annan lag ska tillgodoses eller fullgöras, eller för att uppgöra, framställa eller försvara rättsliga anspråk.

Påföljder

En rapporterad person eller någon annan fysisk person enligt 5 § i lagen om skydd för rapporterade personer som har utsatts för repressalier har rätt att få gottgörelse för den kränkning som repressalierna har förorsakat. Rätt till gottgörelse föreligger också när en person har utsatts för ett förfarande som syftar till att förhindra rapportering. Gottgörelse ska krävas inom tre år efter förhindrande av rapportering eller förfarande som strider mot förbudet mot repressalier. Den som bryter mot förbudet mot repressalier eller förhindrande av rapportering, ska vid behov ersätta den rapporterade personen eller någon annan person som avses i 5 § för ekonomisk skada.

En rapporterad person som uppsåtligt rapporterar eller offentliggör falsk information kan dömas till böter för brott mot lagen om skydd för rapporterade personer. Detta förutsätter att gärningen inte kan anses ringa eller att strängare straff för gärningen inte föreskrivs i någon annan lag. Den som uppsåtligt har rapporterat eller offentliggjort felaktiga information kan också bli skadeståndsskyldig för ekonomisk skada som denne orsakat.

Justitiekanslersämbetets centraliserade rapporteringskanal

Utgångspunkten är att rapporteringen om överträdelser görs via de interna rapporteringskanalerna. En rapporterad person kan dock rapportera via justitiekanslersämbetets centrala rapporteringskanal, om organisationen inte har en intern rapporteringskanal eller om den rapporterade personen inte har getts möjlighet att rapportera via en intern rapporteringskanal, eller om den rapporterade personen har grundad anledning att tro att en intern rapport inte har lett till att åtgärder enligt lagen har vidtagits inom tidsfristen, eller om man inte effektivt ingriper i överträdelserna på basis av en intern rapport eller om den rapporterade personen riskerar att utsättas för repressalier på grund av rapporten.

Ytterligare information ges vid behov av ecklesiastikrådet Pirjo Pihlaja och av förvaltningsavdelningens jurist Suvi-Maria Wilska per e-post, [fornamn.efternamn\(at\)evl.fi](mailto:fornamn.efternamn(at)evl.fi).

Kyrkostyrelsen

Pekka Huokuna
kanslichef

Pirjo Pihlaja
ecklesiastikråd

ISSN 1797-0334

Suomen evankelis-luterilainen kirkko
Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland
Kirkkohallitus / Kyrkostyrelsen

Eteläranta 8 / Södra kajen 8
PL 210 / PB 210
00131 Helsinki / Helsingfors

Vaihde / växel 09 180 21
kirkkohallitus@evl.fi / kyrkostyrelsen@evl.fi
evl.fi

Y-tunnus / FO-nr 0118950-33
IBAN: FI47 8000 1000 0676 87
BIC: DABAFIHH